

Finansavisen

**Stor
IT-del**
HVER MANDAG

**Indisk IT-
kjempe til
Skandinavia**

SIDE 20 OG 21

**Svina
må tas**

LEDER SIDE 2

Fredensborg Bolig:

**Vil bygge
Leie til eie-
boliger for
4 mrd.**

SIDE 10
OG 11

Asbjørn Erdal

Bjørn Erik Sættem

Christian K. Arnesen

Knut Dyre Haug

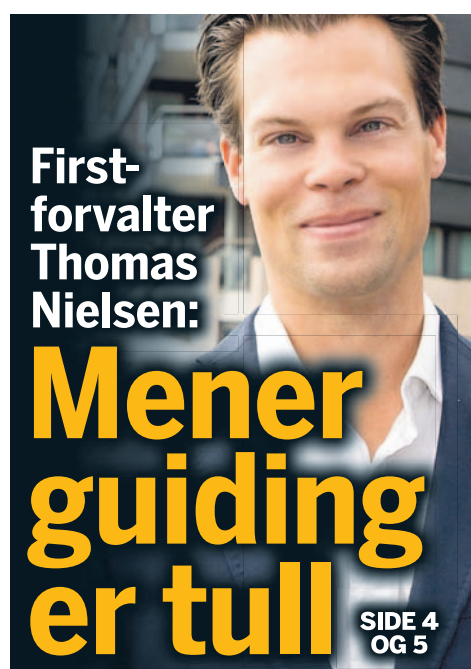
Øyvind Røst

FEM EKSPERTER OM:

**De største
pensjons-
tabbene**

**Pensjonen
din kan i
verste fall
halveres.**

SIDE 12 OG 13

**First-
forvalter
Thomas
Nielsen:**

**Mener
guiding
er tull**

SIDE 4
OG 5

Dollar	8,55	Nasdaq	8034,12
Svenske kr	91,02	FTSE 100	7419,40
Britiske pund	10,83	Nikkei	21258,64
US 10 år rente	2,01	Dow Jones	26773,52
OSLO BØRS	871,75	EUROKURSEN	9,68
↑ +0,14%		↑ +0,03	
3-MND. RENTEN	1,51	BRENT 1. POS	65,34
= 0,00		↑ +0,89	

1-stens diamantring
i 14 kt. gull

0,40. Før 32000,-
NÅ 15999,-
0,50 ct. Før 40000,-
NÅ 25000,-
1,00ct. Før 130000,-
NÅ 89999,-

0,28 ct. Før 5999,-
NÅ 3999,-

0,30 ct. Før 19999,-
NÅ 13999,-

0,02 ct. Før 4999,-
NÅ 3999,-

0,22 ct. Før 9999,-
NÅ 6999,-
0,50 ct. Før 15000,-
NÅ 10500,-

Tennis-
armbånd

1,00 ct. Før 35000,-
NÅ 25000,-
2,00 ct. Før 59999,-
NÅ 45000,-
4,00 ct. Før 89999,-
NÅ 65000,-

1-stens diamantring
i 14 kt. gull

w-si
1,00 ct. Før 120000,-
NÅ 79999,-

**Vi feirer
65 år
Jubileum med
fantastiske tilbud!**

OSLO
Storgata 28
Tlf: 22 17 51 11

OSLO
Bogstadveien 43
Tlf: 22 16 60 90

De største pensjo

Pensjonen din kan i verste fall halveres av storbankenes automatiske grep.

■ ODD STEINAR PARR
odd.steinar@hegnar.no

Pensjonssparing er et langt løp. Skal du komme helskinnet i mål, bør du sjekke hva jobben sparer for deg, og hvilken pensjon du ligger an til å få.

– Sparebehovet er svært ulikt for en godt plassert akademiker i staten og en som jobber fullt i servicesektoren. Den største tabben er ikke å bruke en pensjonskalkulator. Dette trumfer alt, og absolutt alle bør gjøre det, sier pensjonsøkonom Knut Dyre Haug i Storebrand.

Mye tyder likevel på at mange ikke gjør det.

– Kalkulatoren hos NAV og Norsk Pensjon er Norges best bevarte hemmeligheter. Nesten ingen er inne og ser, sier daglig leder Asbjørn Erdal i Duvi Pensjon.

Øk aksjeandelen

Viser kalkulatoren at du får 50-60 prosent av dagens inntekt i pensjon - eller mindre, må du ta grep.

Det viktigste grepet er å øke aksjeandelen - i både tjenestepensjon og privat sparing. Her er ekspertene nokså enige.

– Jobber du i privat sektor, får du tjenestepensjon. De aller fleste får innskuddspensjon, som er penger arbeidsgiver setter inn på en pensjonskonto for deg. De forvaltes i ulike profiler, og her må du passe på. Å la pensjonen stå i en profil med for lav aksjeandel, er tabbe nummer én, sier Erdal.

– Pensjonssparing er langsiktig sparing og ensbetydende med høy aksjeandel. Se hvordan proffene gjør det. Oljefondet velger en høy aksjeandel, fortsetter han.

Unngå nedtrapping

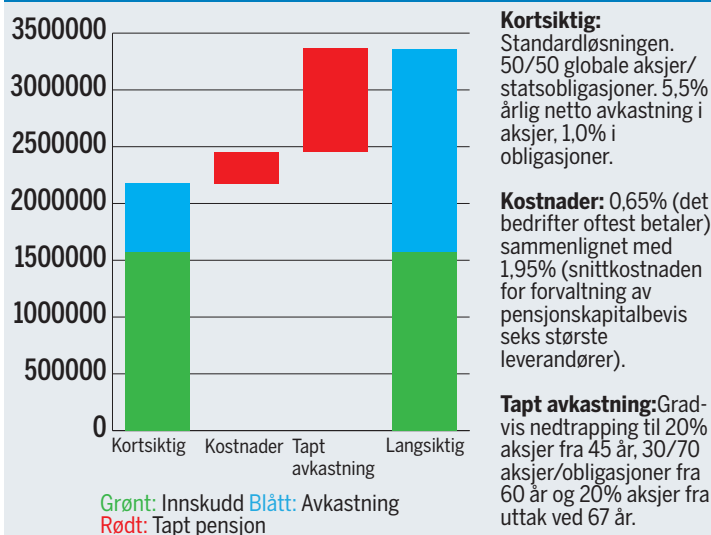
Den passive ender som regel opp med en standardløsning hos en stor pensjonsleverandør - en alderstilpasset profil av typen «anbefalt»/«balansert» pensjon.

Da må du ifølge Duvi-sjefen sjekke om du utsettes for automatiske nedtrappingsmodeller.

– Det er misforståtte modeller som skal redusere risiko og dermed aksjeandel. Noen aktører starter med det allerede for 40-50-åringene, og det blir helt feil. Sparer du til pensjon, bør du sitte med høy aksjeandel så lenge som mulig. I verste fall kan nedtrapping halvere pensjonen din, understreker Erdal.

– Vi mener at det for de fleste

DYRT Å VÆRE PASSIV - TAPER 1,2 MILLIONER I PENSJON

FORUTSETNINGER: 50-ÅRING MED 400.000 KRONER OPPSPART OG EN MILLION I LØNN. INNSKUDDPENSJON FRA FØRSTE KRONE. SPARER 4% AV LØNNEN OPPTIL 7G, 10 % OPPTIL 12G. BYTTER JOBB TO GANGER.

ADVARER: Daglig leder Asbjørn Erdal i Duvi Pensjon mener for lav aksjeandel er den største pensjonstabben.

FOTO: EIVIND YGGESETH

til og med vil lønne seg å sitte med høy aksjeandel også i utbetalingsperioden, som gjerne løper fra ti år og oppover, legger han til.

Lett, men vanskelig

Å endre til høyeste risiko på innskuddspensjonen er nokså lett for de fleste. Men få gjør det.

– Vi forsøker å få kundene til selv å velge profil ved å informere kontinuerlig. Det har vi begrenset suksess med, i likhet med resten av bransjen. Men de få som faktisk velger egen profil, velger nesten utelukkende mer aksjefond. På seks år har gjennomsnittlig aksjeandel i «Anbefalt» økt ti prosentpoeng, og gitt kundene milliardvekst, sier Dyre Haug i Storebrand.

«Anbefalt» er Storebrands standardløsning, der alle har 80 prosent aksjefond frem til nedtrappingen starter ved 43 år, før de ender på 20 prosent aksjefond ved 62 år.

– Altfor tidlig, uansett hvor

TRUMFER ALT: Pensjonsøkonom Knut Dyre Haug i Storebrand mener absolutt alle bør bruke pensjonskalkulator.

Nesten ingen gjør det i dag. FOTO: CF WESENBERG

ALL-IN I AKSJER: Hvis du har mage til å sitte gjennom nedturen, anbefaler spareøkonom Bjørn Erik Sættem i Nordnet.

FOTO: IVAN KVERME

liten reduksjonen i aksjeandelen måtte være. Mange er heller ikke klar over nedtrappingen hos de store leverandørene, sier partner Christian Kallevig Arnesen i Finansco.

Dyre Haug vil likevel minne om ansvaret Storebrand føler for god rådgivningsskikk.

– Vi er «alle» enige om at høy aksjeandel og lave kostnader er

OPP MED AKSJE-ANDELEN: Med en standard innskuddspensjon har du sannsynligvis for lite aksjer i din pensjonssparing. Tjener du veldig godt og jobben sparer maksimalt for deg, kan du gå glipp av millioner i pensjon.

FOTO: MAGNUS RØRVIK SKJØLBERG/FINANSAVISEN

Lav aksjeandel | Høye

bra for langsiktig sparing. Men nordmenn har bare 148 milliarder kroner i aksjefond, en brøkdel av hva vi har i bank og bolig. Vi er ikke risikosøkende når det kommer til sparepengene våre, dessverre. En forvalter må derfor være varsom med hva som gjøres på vegne av de mange, sier han.

Et minimumsråd

Spareøkonom Bjørn Erik Sættem i Nordnet mener alle bør velge en alderstilpasset profil, som et minimum, ettersom brorparten av pensjonen kommer fra folketrygden.

– Men flertallet av arbeidstakere i privat sektor henger ennå

igjen i den gamle «balanserte» standarden på 50/50 aksjer og renter i sin tjenestepensjon, sier han.

– Samlet aksjeandel i pensjonssparing er derfor under 50 prosent for de fleste av oss, selv med 80-100 prosent aksjeandel i tjenestepensjon og privat sparing. Erfarne sparere som har mage til å sitte gjennom nedturen, bør vurdere 100 prosent aksjeandel, fortsetter Sættem.

Gebyrer ødelegger

I sparing over 30-40 år har kostnader mye å si for hva du sitter igjen med.

– Høye gebyrer ødelegger.

nstabbene

kostnader | For tidlig nedtrapping

Én prosent høyere kostnader er én prosent mindre avkastning. Over 40 år blir det rundt 40 prosent mindre å rutte med når du tar ut pengene, sier Erdal i Duvi Pensjon.

Arnesen i Finansco anbefaler fokus på forvaltningshonoraret.

– Lavt forvaltningshonorar er viktigere enn lavt administrasjonsgebyr. Vi ser at store pensjonsleverandører tilbyr relativt få billige indeksfond i IPS, men også generelt er bankene trege med å anbefale billige fond, selv om de har dem i «hyllen». Indeksfond tar i snitt rundt 0,3 prosent årlig i forvaltning, mot rundt prosenten for aktive fond, sier han.

Dyre Haug kan dog fortelle at Storebrand tilbyr «store, gode indeksfond» på lik linje med aktive fond.

– Indeksfondene er svært populære, og vi promoterer dem aktivt. I tillegg er det mest valgte fondet de siste årene et prisbelønt faktorfond som koster klart mindre enn de aktive fondene, sier han.

Ikke start for sent

Du bør heller ikke starte pensjonssparingen for sent.

– Å starte i 20-årene er i overkant hysterisk, men det er forskjell på å starte når du er 40 kontra 60 år. Rentesrenteeffekten jobber

nemlig useriøst hardt for dem som sparer over lange perioder, minner partner Christian Kallevig Arnesen om.

Han understreker også at kortsiktighet og utålmodighet kan gjøre stor skade på sparingen din.

– Her menes det å ta kortsiktige, ofte følelsesstyrte, beslutninger. Vi skjønner at det i perioder med markedsfall ikke er like artig som ved oppgang, men god investordisiplin har en verdi. Å tukle med den langsiktige planen, bare fordi den i en kort periode ikke stemmer med forventninger, koster deg ifølge forskningen 1-4 prosent årlig, sier Arnesen.

KUTT KOSTNADER: Mye å spare på pensjonskapitalbevis. Slå sammen avtaler, anbefaler partner Christian Kallevig Arnesen i Finansco.

FOTO: EIVIND YGGESETH

Pensjon på 1, 2, 3

Pensjonssparing kan deles i tre: Folketrygden, tjenestepensjon og privat sparing.

Folketrygden er den største delen, og pensjonen herfra er livsvarig.

– Midlene er å regne som nærmest risikofrie, men for mange holder det ikke å leve av disse alene. Fødselsåret ditt bestemmer hvilken av tre pensjonsordninger fra folketrygden du faller inn under, sier partner Christian Kallevig Arnesen i Finansco.

En ordning gjelder alle født før 1954, én for alle født etter 1963 og én for alle født i årene mellom.

For å vite hvor store utbetalingene blir, må pensjonen levealderjusteres. Jo lengre du jobber, og dermed jo færre år du tar utbetalingene over, desto større blir de.

– Starter utbetalingene tidlig (mulig fra året du fyller 62), blir de mindre fordi de skal fordeles over flere år, sier partneren.

Tjenestepensjon

Dette er pensjonsrettigheter opptjent gjennom arbeidsforhold. I privat sektor omgjøres tjenestepensjonen til pensjonskapitalbevis/fripolise ved jobbbytte, og du overtar kostnadene

ved forvaltningen.

To enkle grep kan forbedre denne sparingen. Har du byttet jobb flere ganger, kan du kutte kostnader ved å slå sammen avtaler. Og: du bør maksimere aksjeandelen.

– Siden disse avtalene ofte er små, bør evnen til å tåle verdssvingninger være høy for de fleste, forklarer partneren.

Privat sparing

Her er alternativene mange. Direkte sparing i frie fond/aksjer, IPS (individuell pensjonssparing) og eiendom. Blant annet.

– Privat sparing er svært viktig for en god pensjon, især for deg født etter 1963. Men evne til å sette denne sparingen i system med alt annet, i en langsiktig plan, er kanskje det viktigste grepet for å nå sine mål, sier Arnesen.

Han vektlegger at 100 prosent aksjer ikke nødvendigvis passer for alle her.

– Du må derfor skille privat sparing fra hvordan du håndterer din tjenestepensjon. Er andelen privat sparing høy i forhold til folketrygd/tjenestepensjon, taler dette for en litt lavere risiko - ihvertfall nærmere utbetaling. Dette fordi du ikke har samme evne til å tåle svingninger som i tjenestepensjonen, sier partneren.

- Pass på når du bytter jobb

Pensjonsøkonom Øyvind Røst i KLP mener det viktigste du kan gjøre er å jobbe.

– Det å jobbe deltid i store deler av yrkeskarrieren, vil gi lav pensjon fra både folketrygd og tjenestepensjon, og er en av de største pensjonstabbene unge kan gjøre, sier han.

Daglig leder Asbjørn Erdal i Duvi Pensjon viser til at folketrygden sørger for brorparten av pensjonen vår.

– Der opparbeider du deg rettigheter ved å jobbe og betale skatt. I pensjonssammenheng er det derfor en stor tabbe å jobbe

svart. Samme argument gjelder for tjenestepensjon, sier han.

Titusener i forskjell

Spareøkonom Bjørn Erik Sættem i Nordnet trekker frem undersøkelsen som viser at få spør om bedriftens pensjonsavtale ved jobbbytte.

– Det er en tabbe. Har ny arbeidsgiver en dårligere pensjonsordning, bør du forsøke å få kompensert dette med høyere lønn. Forskjellen mellom en god og dårlig pensjonsordning kan utgjøre titusener i årlige pensjonsinnskudd, sier han.

– Står valget mellom to like interessante jobber, kan en god pensjonsordning bli avgjørende, fortsetter Sættem.